

שקלא וטריא

— סכום על דף היומי —

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא)

לעלוי נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

קידושין יח

**ת"ר גניבו אלף ושוה חמש מאות נמכר וחוזר ונמכר.
גניבו חמש מאות ושוה אלף: אינו נמכר כלל.**

ר' אליעזר אומר אם היה גניבו בדיוק כנגד ממכרו, נמכר, ואם לאו, אינו נמכר.

אמר רבא בהא זכנהו ר"א לרבנן, ר"ל יש לו ניצחון במחלוקת זו, דמאי שנא גניבו
חמש מאות ושוה אלף דאין נמכר, דנמכר כולו אמר רחמנא ולא חציו, ה"נ נמכר
בגניבתו אמר רחמנא ולא נמכר בחציו גניבתו.

[ברייתא] ומפדין אמה העבריה בעל כורחו מה שאין כן בעברי

הגמרא חוזרת עתה לבאר את הברייתא דלעיל. ומבררת על מי מתייחס 'הבעל כרוח'.
סבר רבא למימר בעל כרחיה דאדון.

(תירוץ) אביי מקשה עליו, איך יתכן שיתחייב האדון לשחררו, שתכתוב שטר חוב על דמיו

ותתנם לו כשתשיג ידה^{טו} - אמאי נקיט מרגינתא בידיה יהיבנא ליה חספא!

אלא אמר אביי בעל כרחיה דאב משום פגם משפחה^{טז}. אבל לא מחייבים לבני
משפחה של עבד עברי משום פגם משפחה, שהוא יכול לחזור למכור את עצמו, לעומת
זאת אמה העבריה אינה יכולה להיות נמכרת פעם אחרת, כפי התנא של ברייתא זו. ומני
ר"ש היא, דתניא:

להלן יובא מחלוקת תנאים האם האב מוכר את בתו לאישות ושונה, דהיינו שאם קידש
אותה ונתראמלה או נתגרשה מן האירוסין ועדיין לא בגרה, אם יכול לחזור ולקדשה,
ואם שונה לשפחות, שמכרה ויצאה בשש, וביובל או במיתת האדון, והיא עדיין קטנה,
אם יכול לחזור למוכרה, ואם מוכר לאישות אחר שפחות, שמכרה לשפחות ויצאה ורוצה
עתה לקדשה, או להיפך לאישות אחר שפחות. להלן, מובאים שלוש שיטות, ומחלוקתן
מבוססת באיזה אופן דורשים את הפסוק 'בבגדו בה' האם זה כפי המסורת, או המקרא
או בשניהם:

[ת"ק] מוכר אדם את בתו לאישות ושונה, לשפחות ושונה, לאישות אחר שפחות,
אבל לא לשפחות אחר אישות.
ר"ש: כשם שאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות כך אין אדם מוכר את
בתו לשפחות אחר שפחות.

הגמרא תולה מחלוקתם במחלוקת תנאים להלן:

דתניא:

ר"ע [ת"ק לעיל] [אם למקרא]: לעם נְכָרִי לשפחות לא יִמְשַׁל לְמִקְרָה את בתו מאחר
שהאדון בְּבָגְדוֹתָהּ לשון בגד (טלית) כיון שפירש טליתו עליה לשם יעוד שוב אין רשאי
למוכרה.

ר"א: [אם למסורת] לעם נְכָרִי לשפחות לא יִמְשַׁל לְמִקְרָה את בתו מאחר שהאב בְּבָגְדוֹתָהּ
בגד בה שמכרה לשפחות.

ר"ש: [יש אם למקרא ולמסורת] - דורש כך שאין סתירה בין המקרא למסורת.

גר את העובד כוכבים ר"ל שאביו לא נתגייר: אינו מדברי תורה, שהוא קטן
שנולד שאינו מתייחס אחר אביו, אלא מדברי סופרים: דתנן גר ועובד כוכבים שירשו
את אביהם עובד כוכבים, גר יכול לומר לעובד כוכבים 'טול אתה עבודת כוכבים
ואני מעות', 'טול אתה יין נסך ואני פירות' משבאו לרשות גר אסור - מכיוון שבא
לידו, וכשמחליף זאת הוא הנהנה מאיסורי הגאה. הגמרא מוכיחה מזה שיש לו את האפשרות
לחלוק בנכסיו כנגד הע"ז והיין נסך, ומשמע שעדיין שייך זכיה בזה, מחמת שאינו יורשו.
תניא נמי הכי במה דברים אמורים שמותר להחליף כשירשו אבל כשנשתתפו אסור.
מדוע חכמים גזרו שירוש: גזירה הוא דעבוד רבנן שמא יחזור לסורו שיתחרט מחמת
שיפסיד הירושה.

לעניין אב ובנו שהתגיירו, מדרבנן יש הבדל אם הייתה לידת הבן בקדושה או לא.

עובד כוכבים את הגר, דהיינו שנתגייר האב, וגר את הגר, שניהם נתגיירו, אינו לא
מדברי תורה ולא מדברי סופרים:

דתנן לזה מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו, אם מת האב לא יחזיר לבניו. ואם
החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו כלומר אין מחזיקין לו טובה בכך - מדובר שהורתו
ולידתו שלא בקדושה אבל שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה: תניא רוח
חכמים נוחה הימנו משום שיבוא להחליף בישראל גמור.

ההבדל בין עבר עברי לאמה העבריה

תנו רבנן יש בעברי שאין בעבריה ויש בעבריה שאין בעברי:

יש בעברי ביחס לאמה העבריה מתי האדון יעדה: שהוא יוצא בשנים וביובל
ובמיתת האדון מה שאין כן בעבריה שיוצאה בגט בלבד - החידוש הוא מהו דתימא
לא ליבטלה הילכתא מינה הלכות אמה העבריה, ויכולה לצאת עדיין כמו עבד אפילו בלא
גט קמ"ל.

ויש בעבריה [אם לא יעדה]: שהיא עבריה יוצאה בסימנין ואינה נמכרת ונשנית
ומפדין אותה בעל כורחו מה שאין כן בעברי.

האם העבד נמכר ונשנה

בברייתא דלעיל נתבאר שאמה העבריה אינה נמכרת ונשנית, משא"כ בעבד עברי.
הגמרא מקשה מברייתא אחרת שגם העבד אינו נשנה ונמכר. להלן, שתי תירוצים בזה.

(קושיא) והתניא בגיבתו: ולא בכפילו דהיינו שיש לו לשלם הקרן אבל לא את הכפל,
ולא בזממו שאם העיד על חבירו שנגב והוזם אין לו לשלם, כיון שנמכר פעם אחת
שוב אי אתה רשאי למוכרו.

א. אמר רבא - כאן בגניבה אחת^{טז} ר"ל שאם גנב יותר ממה שהוא שווה, אינו
נמכר פעמים. כאן בשתי גניבות אפילו לא עמד בדיון על שגב שתייהן, נמכר
וחוזר ונמכר.

(קושיא) א"ל אביי בגיבתו טובא משמע כמו 'הדגה אשר ביאור מתה' ר"ל שאפילו בשתי
גניבות כשעמד בדיון על שניהם ביחד אינו חוזר ונמכר אלא:

ב. אביי - כאן באדם אחד אפילו בגניבות הרבה כאן בשני בני אדם שהעמידו
אותו פעמיים בדיון, ה"ה אם גנב ועמד בדיון ונמכר וחזר וגנב משיצא לחופשי שחוזר
ונמכר.

פעם אחת ופריך בגיבתו טובא משמע היכא דגנב וחזר וגנב לאותו אדם עצמו מיקרי שפיר
בגיבתו אימא דנמכר עד שישלם הכל ומשני באדם אחד דגנב וחזר וגנב לאותו אדם עצמו
נמכר עד שישלם לו כל הגניבות דהיינו שפיר בגיבתו אבל בשני בני אדם אינו נמכר ונשנה:

^{טז} האחרונים מדייקים מלשון של רש"י שהכוונה שהאמה העבריה עצמה תתחייב לאדון,
ומקשים עליו איך יתכן שבקטנה יכתוב עליה שטר.

^{טז} תוספות ד"ה אמר אביי בעל כרחיה דאב. פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה
וק"ק להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"נ דאזיל ומזבין לה ומה תועלת במכירתו מאחר דנכופ
אותו לפדותה ושמא יש לומר דנכופ בני המשפחה לפדותה בע"כ דאב משום דלא ניחא ליה
לאב שתחזור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אזיל ומזבין לה:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

^{טו} תוספות ד"ה כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות. פ"י בקונטרס בהא אינו חוזר ונמכר וה"ק
ונמכר פעם א' בגניבה אחת ולא פעמיים בגניבה אחת אבל נמכר הוא שתי פעמים בשתי גניבות
אפילו לא עמד בדיון עד שגנב שתייהן ואינו שוה אלא דמי אחת נמכר וחוזר ונמכר דכל חדא
וחדא קרינן ביה בגיבתו... אלא כאן באדם אחד שעמד בדיון בבת אחת אפילו בגניבות הרבה
אינו נמכר ונשנה דחצי גניבה היא אבל בב' בני אדם שמעמידין אותו בדיון שתי פעמים נמכר
בשביל כל אחת ואחת וה"ה אם גנב ועמד בדיון ונמכר וחזר וגנב משיצא לחופשי חוזר ונמכר
עכ"ל וקשה מה שפירש בגניבה אחת אינו חוזר ונמכר דהא לא אתיא לא כרבנן ולא כר"א
דהא בסמוך... לכך פ"י... כאן בגניבה אחת נמכר וחוזר ונמכר עד שישלם כל הגניבה דנמכר
בגניבתו משמע שנמכר כמה פעמים עד שישלם כל גניבתו אבל בשתי גניבות לא ימכר אלא

קידושין יח

להלן, סיכום כל השיטות:

שיטה	כיצד דורש הפסוק	לאישות ושונה	לאישות ושונה	לאישות אחר שפחות	לשפחות אחר אישות
ת"ק / ר"ע	בביגדו - אם למקרא	כן	כן	כן	לא
ר"א	בבגדו - אם למסורת	כן	לא	כן	כן
ר"ש	בביגדו / בבגדו - אם למקרא ולמסורת	כן	לא	כן	לא

יעוד עושה נישואין או אירוסין

הגמרא מסתפקת לגבי קידושי יעוד שכשהאדון אמר לאמתו העבריה 'הרי את יעודה לי בכסף מקנתך' איזה דין יש לה.

בעי רבה בר אבוה יעוד נישואין עושה או אירוסין עושה ?

נפקא מינה: (1) לירושא (2) וליטמא לה (3) ולהפר נדריה.

תא שמע בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה. ומדייקים מזה שאינו יכול למכור אותה, אבל ליעודי מייעד לה¹⁰ כלומר למסור לה קידושין בלא שימכור אותה.

ואי אמרת נישואין עושה כיון דנישאת שוב אין לאביה רשות בה כמו שמצינו בנדרים שיוצאת מרשותו אלא לאו שמע מינה אירוסין עושה.

(דחיה) הכא שכתוב פירש טליתו עליה אין הכוונה בתורת יעוד אלא בקידושין קטנה דעלמא קאי: וה"ק כיון שמסרה אביה למי שנתחייב בשארה כסותה ועונתה שוב אין יכול למוכרה.

ת"ש אין מוכרה לקרובים כיוון שאין באפשרותם ליעדה, משום רבי אליעזר אמרו מוכרה לקרובים, אינו מעכב האפשרות ליעדה.

ושוין שמוכרה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שהרי תופס בה קידושין ונקראת בת יעוד.

להבנת הוכחת הגמרא, יתבאר מחלוקת אמוראים בדעת רבי יוסי ברבי יהודה, האם קידושי יעוד הם על המעות הראשונות של המכירה או שהאדון נותן לה כסף עכשיו לשם קידושין. לפי צד זה, מוכח שאין השתתפות של האב בקידושיה, ולכך אין איסור לחזור למוכרה.

האי אלמנה דקדשה אביה, מי מצי מזבין לה?! והא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות, ובה משייב רב עמרם א"ר יצחק הכא בקדושי יעוד וליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו. והגמרא מוכיחה שאירוסין עושה:

ואי אמרת נישואין עושה כיון שנישאת שוב אין לאביה רשות בה אלמא אירוסין עושה.

ואלא מאי אירוסין עושה, ושוין שמוכרה הא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות ליישב זאת צריך לתרץ אלא מאי אית לך למימר שאני אירוסין דידיה שאדון קידשה מאירוסין דאביה, לכן אפילו תימא נישואין עושה שאני נישואין דידיה מנישואין דאביה.

[עד כאן דף יח עמוד ב]

¹⁰ תוספות ד"ה זבוני הוא דלא מזבין לה הא יעודי מייעד לה. לאו דוקא יעודי מייעד אלא ר"ל קדושי מקדש לה דאי לא היה יכול לקדשה אמאי קאמר שוב אינו רשאי למוכרה פשיטא אפי' לקדשה אינו יכול כל' למוכרה ויש מיישבים הגירסא זבוני הוא דלא מזבין לה הא לשאר מילי ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

¹⁰ תוספות ד"ה זבוני הוא דלא מזבין לה הא יעודי מייעד לה. לאו דוקא יעודי מייעד אלא ר"ל קדושי מקדש לה דאי לא היה יכול לקדשה אמאי קאמר שוב אינו רשאי למוכרה פשיטא אפי' לקדשה אינו יכול כל' למוכרה ויש מיישבים הגירסא זבוני הוא דלא מזבין לה הא לשאר מילי ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.